जलम् । वाहयेत्तु जलाभ्यर्थे अपुष्टसेकसम्भवैः । शारदस्यकैःस्नाने कलस्यादि वमेद्बली । अर्धांशु-ताम्रु कार्पासं तदन्यत्र तु हैमनम् । वसन्तपीशकालीय मपसु स्निग्धेषु तद्विदः । केदारेषु तथा शालीनु जलो-पान्तेषु चेक्षुकान् । इत्याकशाकमूलानि कन्दानि च जलान्तिके । दृष्टिविश्रान्तपानीयक्षेत्रेषु च यवादिकान् । तोयमांस मसूरांश्च अल्पान् अल्पकुलन्तथा । सम-स्निग्धेषु चोप्यानि भूमिजीवान् विजानता । तिला बहुविधाश्चोप्या अतसीशणमेव च । कृदम्बुतो जग-त्सर्वं वापयेत्कृषिकृच्छरः । सम्यग्यत्नरतः सर्वान् गो-दपादीन् स्वयङ्गृही । चिन्तयेत्सर्वमात्मानं स्वयमेव कृषिं व्रजेत् । प्रथमं कृषिवाणिज्यं द्वितीयं योनिपोष-णम् । तृतीयं विक्रयं, वक्रं चतुर्थं राजसेवनम् । नखैर्विलिखने यस्या भ्रूर्दोषं मनीषिणः । तस्याः शीरविदारेण किञ्च पापं क्षितेर्भवेत् । तृणैकच्छेदमात्रेण प्रोच्यते क्षय आयुषः । अस्त्रप्रकन्दनिर्वाहादस्त्रप्रातः-भवेदघम् । यदघं मत्स्यबन्धानां तथा सङ्घर्षिणामपि । अंहः कुक्कुटिकानाञ्च तदेव कृषिजीविनाम् । बध-कानाञ्च यत्पापं यत्पापं मृगयोरपि । कदर्याणाञ्च यत्पापं तत्पापं कृषिजीविनाम् । वर्णानाञ्च गृह-स्थानां कृषिदुःखोपजीविनाम् । तदेनसो विशुद्ध्यर्थं प्राह सत्यवतीपतिः । द्वादशो नवमो वापि सप्तमः पञ्चमोऽपि वा । धान्यभागः प्रदातव्यो देहिनः क्षेत्रिणो ध्रुवम् । अग्राह्यद्यूतभूमौ च विशां वै क्षेत्रभुग्भवेत् । एकैकांशापक-र्षः स्याद्यावद्दशमसप्तमौ । ग्रामेशस्य नृपस्यापि वर्धिभिः कृषिजीविभिः ॥ स स भागः प्रदातव्यो यतस्तौ कृषि-भागिनौ । व्यूढौ च सर्वमात्मार्थं देयोऽंशः स्याच्चतु-र्दशः । एकैकांशापकर्षस्तु यावद्दशमसप्तमौ । ब्राह्मणस्तु कृषिं कुर्वन्याहयेदिच्छया धराम् । न किञ्चित्कस्यचिद्दद्यात्स सर्वस्य प्रभुर्यतः । ब्रह्मा वै ब्राह्मणानां स्यात्प्रभुस्स्वस्व-जादितः । तद्रक्षणाय बाहुभ्यामसृजत् क्षत्रियानपि । पशुपाल्याय नोत्पन्नं जङ्घाभ्यां तथा विशः । द्विज-दास्याय पद्भ्यां शूद्रमकल्पयत् । वलिश्चिज्जग-तो यत्र भुङ्क्ते हाय गजादिकम् । स्वभावेनेह विप्राणां ब्रह्मा स्वयमकल्पयत् । ब्राह्मणश्चैव राजा च द्वाव-प्येतौ धृतव्रतौ । न तयोरन्तरं किञ्चित्प्रजा धर्मेण रक्ष-येत् । तस्मात्स ब्राह्मणो दद्यात् कुर्वाणो धर्मतः कृषिम् । ग्रामेशस्य नृपस्यापि किञ्चिन्नितमसौ वलिम् । अथान्य-त्सम्भवस्यानि कृषिकृच्छ्रुद्विकारणम् । संशुद्धः कर्षकोयेन स्वर्गलोकमवाप्नुयात् । सर्वसत्त्वोपकाराय सर्वत्र कृषि-कृच्छरः । कुर्यात् कृषिं प्रयत्नेन सर्वसत्त्वोपजीव्यकृत् । सर्वस्य स्थितिकारुण्यात्स देवपितृभिः पुनः । मनुष्यप्राणान्तु पोषाय कृषिं कुर्यात् कृषीवलः । वयांसि चान्यसत्त्वानि क्षुत्तृष्णापीडितानृ द्विजान् । विमोच्य सर्वतामेभ्यः स्वर्ग-लोकमवाप्नुयात् । चतुर्दिक्षु खले कुर्यात् प्राच्यामतिथ-नाहतिम् । सैकद्वारपिधानाञ्च पिदध्याच्चैव सर्वतः । खरोष्ट्राजोरणांस्तत्र विप्रतस्तु निवारयेत् । मयूकरभ्र-गाजादिकाकोलूककपोतकान् । त्रिसन्ध्यं प्रोक्षणं कुर्यात् दानीयाम्युक्षणाम्बुभिः । रक्षा च भक्षणा कुर्याज्जल-धाराभिरक्षणम् । त्रिसन्ध्यमर्चयेल्लीतां पराशरमृषिं करम् । प्रेतभूतादिनामानि न वदेच्च तदग्रतः । स्मृति-काष्टहवत्तत्र कर्तव्यं परिरक्षणम् । हरन्त्यरक्षितं यस्मात् रक्षांसि सर्वमेव हि । प्रशस्तं दिनपूर्वाह्णे नाप-राह्णे न सन्ध्ययोः । धान्योत्थानं सदा कुर्यात्लीतापूजन-पूर्वकम् । यजेत स्वस्वभिज्ञाभिः स्वस्वेरोहिणर्क्षएव हि । भक्त्या सर्वं प्रदत्तं हि तत्समस्तमिहाक्षयम् । अक्षयश्च दधिक्षीरा ब्रह्मणा निर्मिता पुरा । भागधेयमयीं कृत्वा तां गृह्णन्तीह मानिकाम् । यतक्रत्वादयो देवाः पितरः सोमपादयः । सनकादिमनुष्याश्च ये चान्ये दधिखाशनाः। तानुद्दिश्य च विप्रेभ्यो दद्याच्च प्रथमं फली । विवाहे स्वस्वयज्ञे च संक्रान्तौ ग्रहणेषु च । पुत्रे जाते व्यती-पाते दत्तं भवति चाक्षयम् । अन्येभ्यमर्थिनां पश्चात्का-रकाणां पुनः पुनः । दीनानामथनाथानां कुष्ठिनां कुशरीरिणाम् । क्लीबान्धबधिरादीनां सर्वेभ्यश्च दीयते । वर्णानां पतितानाञ्च दुष्टगूभूतानि तर्पयेत् । चाण्डालानाञ्च पाकानां प्रीत्यात्युच्चावचादद्त् । ये केचिदागतास्तत्र पूज्यास्ते विधिवद्द्विजाः । लोकपः शीरिभिः सर्वं वर्धिभिर्मृत्सेधिभिः । दत्त्वा स्वन्ततया वाचा क्रमेणाथ विसर्जयेत् । तत् कृत्वा स्वगृहं गच्छे-च्छ्राद्धमभ्युदयं चरेत् । शरद्वेमन्तवसन्तनवान्नैः श्राद्ध-माचरेत् । नाकृत्वान्नदशीयादन्नं सदयमश्नुते । कृत्या-स्तत्राद्य धान्यानि स्वस्वयज्ञं समाप्य च । सर्वसत्त्वहिते युक्त इहामुत्र सुखी भवेत् । कृषेरन्यतमोधर्मो न भवेत् कृषितोऽन्यतः । न सुखं कृषितोऽन्यत्र यदि धर्मेण कर्षति । अवस्त्रत्वं निरन्नत्वं कृषितो नैव जायते । अनातिथ्यञ्च दुष्टत्वं गोमतो न कदाचन । निर्धनत्वस-